

NEM Meetprogramma Dagactieve zoogdieren

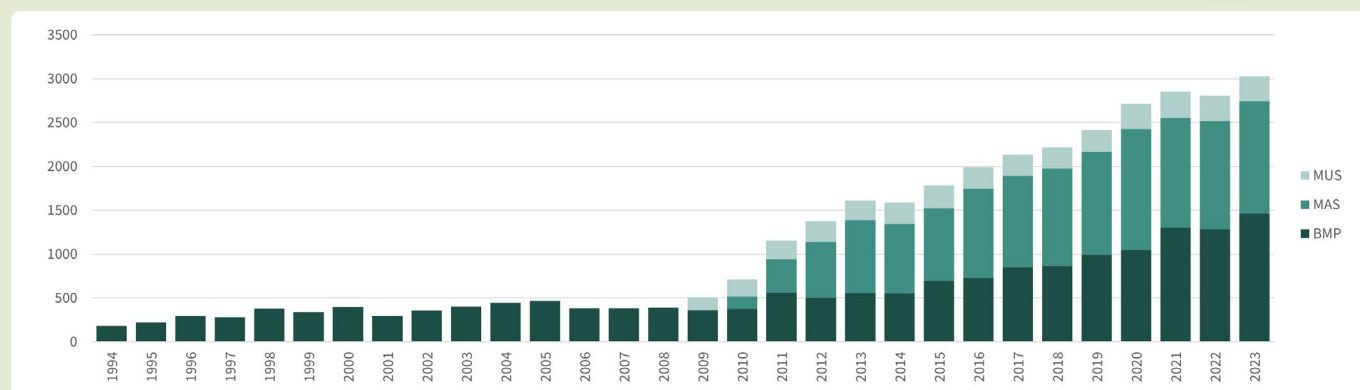
Elk voorjaar zijn de enthousiaste vogeltellers van Sovon buiten op pad om in hun monitoringgebieden vogels te tellen. Al sinds 1994 kunnen niet alleen vogelwaarnemingen, maar ook waarnemingen van zoogdieren registrerend worden. De uitgebreide meetnetten van Sovon leveren zo waardevolle data op voor onze zoogdier doelsoorten: haas, konijn, vos, ree, eekhoorn en egel.

Hiep hiep hoera, DAZ is 2024 jarig!

Al 30 jaar wordt in samenwerking met Sovon data over dagactieve zoogdieren verzameld. Wij zien dat het aantal telgebieden, ook plots genoemd, steeds is uitgebreid. Door het toevoegen van MAS-plots (Meetnet Agrarische Soorten) en MUS-plots (Meetnet urbane soorten) vanaf 2009 is een flinke stijging te zien. Door deze uitbreiding zijn nu ook agrarische en urbane gebieden beter vertegenwoordigd. Wij kunnen voor 2023 trots vermelden, dat in een record aantal van 3029 plots zoogdieren zijn geteld (figuur 1 & 2).

Figuur 1 Locatie van plots waar zoogdieren zijn geteld in 2023.

Figuur 2 Het jaarlijks aantal getelde telgebieden vanuit de meetprogramma's Broedvogel Monitoring Project (BMP), Meetnet Urbane Soorten (MUS), en Meetnet Agrarische Soorten (MAS) waarvan over de periode 1994-2020 zoogdieren zijn geteld

Analyse CBS

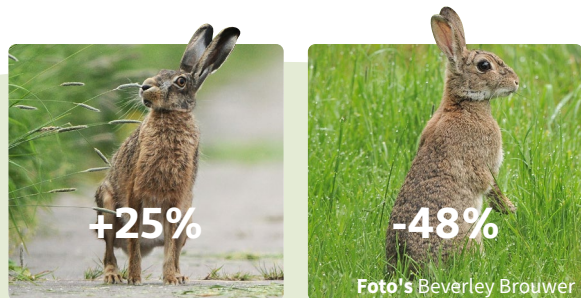
Voor de zoogdierpopulaties worden door het CBS-populatiетrends berekend. Er worden indexcijfers en populatiетrends berekend. De trends worden over de hele monitoringsperiode berekend (lange trend, 1994-2023) en voor een periode van de laatste 12 jaren (korte trend, 2012-2023). Op basis van deze trends wordt bepaald in welke richting en in welke mate zich de populaties op lange en korte termijn hebben ontwikkeld. Op basis van helling en betrouwbaarheidsmarges van de populatiетrends bepaald het CBS de passende categorie voor de ontwikkelingen van ieder soort: sterke afname, matige afname, stabiel, matige toename, sterke toename, onzeker.

Veranderingen trend-categorie

Voor 2023 zijn de korte trends (2012-2023) van 3 soorten zo sterk veranderd, dat deze soorten in een andere categorie zijn terechtgekomen: Vos van matige afname naar stabiel, eekhoorn van matige toename naar stabiel en egel van stabiel naar onzeker. Voor de lange trends (1994-2023) waren de veranderingen niet sterk genoeg om een verandering van de categorisering te veroorzaken.

% verandering per jaar

Voor de lange trend laat 2023 alleen het ree een positieve verandering, en dus toewas per jaar zien. Egel en konijn tonen met grote afstand de sterkste achteruitgang per jaar aan. Voor de korte trend is het beeld minder negatief, behalve voor het konijn, die een dramatisch sterke achteruitgang per jaar laat zien. Voor de egel kan voor de korte periode geen zekere trend worden berekend (figuur 4).

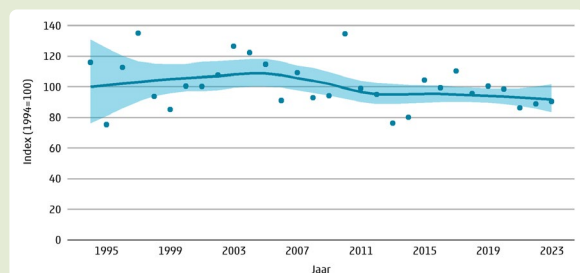

het juist slechter deden, de 'verliezers'. In 2023 deden het ree (+8%) maar ook egel (+10%) ten opzichte van de periode 2017-2022 relatief goed. In tegenstelling deden vos (-6%) en eekhoorn (-10%) het relatief slecht. De winner van dit jaar is duidelijk de haas (+25%) en de verliezer is nog duidelijker het konijn (-48%).

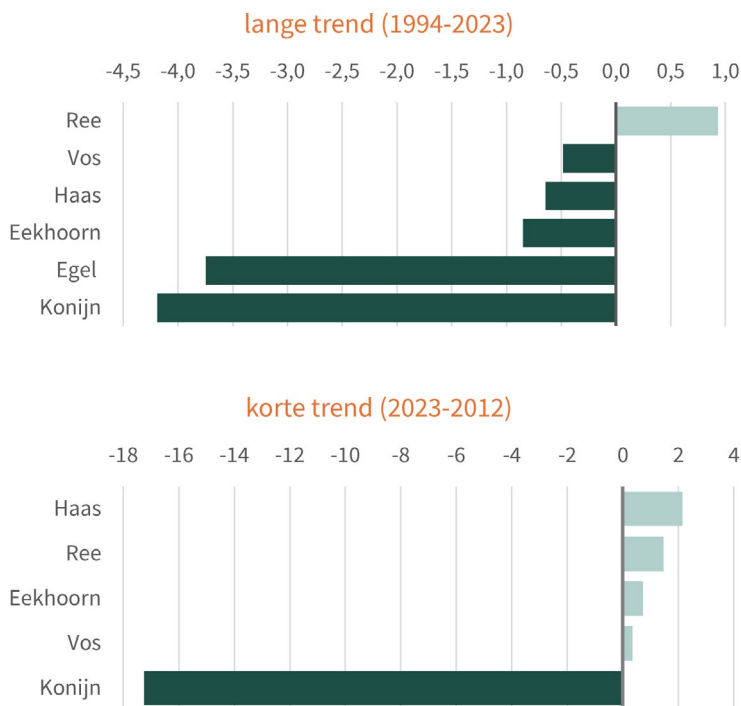
Populatietrends per doelsoort

Vos

Trend lange periode: Stabiel 0,9952 ($\pm 0,0041$) | Trend korte periode: Stabiel 1,0034 ($\pm 0,0076$)

Figuur 4 Lange populatietrend vos (1994-2023); Bron: NEM (Zoog-
diervereniging, CBS), 2024

Figuur 3 Jaarlijkse procentuele verandering voor doelsoorten van de brekende lange
(boven) en korte (beneden) populatietrend 2023

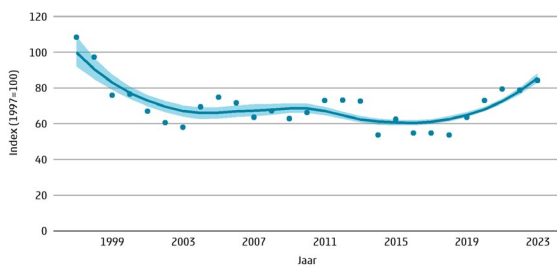
Winnaar & verliezer 2023

Om de opvallendste ontwikkelingen in aantalsveranderingen te identificeren, hebben we de door het CBS berekende index voor 2023 vergeleken met het gemiddelde van de vijf voorgaande jaren (2017-2022). Hierbij maken we een onderscheid tussen soorten die het relatief goed deden in 2023, de 'winnaars', en soorten die

De lange trend laat een redelijk gelijkblijvende ontwikkeling voor de vos in Nederland zien. Al jaren is de lange populatietrend stabiel en dat is in 2023 onveranderd gebleven (figuur 4).

Haas

Trend lange periode: Matige Afname $0,9936 (\pm 0,0022)$ | Trend korte periode: Matige toename $1,0022 (\pm 0,0032)$

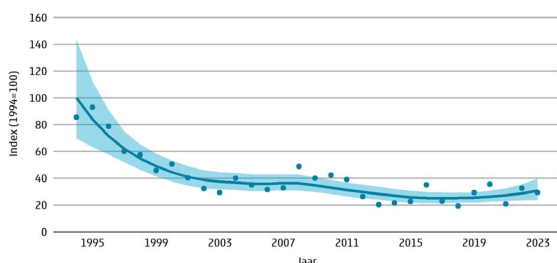

Figuur 5 Lange populatietrend haas (1994-2023); Bron: NEM (Zoogdiervereniging, CBS), 2024

De afname van de populatie hazen na de start van de tellingen is sinds 2003 aanvankelijk omgebogen naar een herstel, na 2013 is de populatie dan op nieuw afgenomen. Sinds kort is er weer sprake van herstel. Deze toename heeft tot nu toe alleen geleid tot een positieve classificatie als matige toename voor de korte trend. De lange trend is nog steeds geassocieerd als een matige afname (figuur 5).

Egel

Trend lange periode: Matige Afname $0,9639 (\pm 0,0067)$ | Trend korte periode: Onzeker $1,0236 (\pm 0,0198)$

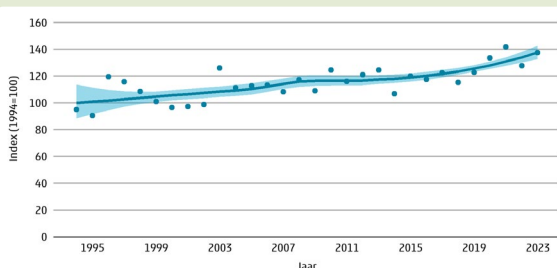

Figuur 6 Lange populatietrend egel (1994-2023); Bron: NEM (Zoogdiervereniging, CBS), 2024

De trend van de egel laat over de periode 1994-2023 een matig afnemende populatie zien. Egels hebben met vele problemen te maken: verkeer, verminderd voedselaanbod en leefgebied, maar ook droogtes zijn problemen. Het natte voorjaar en zomer van 2023 en 2024 zijn mogelijk goed geweest voor een succesvolle voortplanting. Door de fluctuaties in de laatste jaren is de korte populatie trend onduidelijk. We zijn daarom benieuwd hoe zich de trend de volgende jaren ontwikkelt (figuur 6).

Ree

Trend lange periode: Matige Toename $1,0094 (\pm 0,0019)$ | Trend korte periode: Matige Toename $1,0148 (\pm 0,0034)$

Figuur 7 Lange populatietrend ree (1994-2023); Bron: NEM (Zoogdiervereniging, CBS), 2024

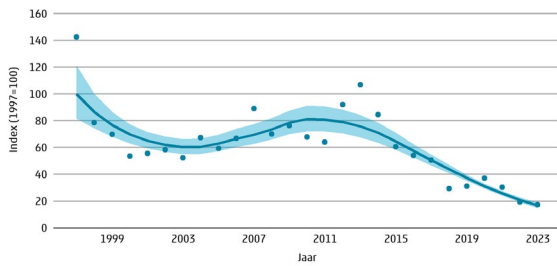
De ree is de enige doelsoort die voor de lange trend een positieve ontwikkeling laat zien met een matige toename tussen 1994 en 2023 (figuur 7).

Foto Alex en Annette Hagenbeek

Konijn

Trend lange periode: Matige Afname 0,9598 ($\pm 0,0052$) | Trend korte periode: Sterke Afname 0,8529 ($\pm 0,0132$)

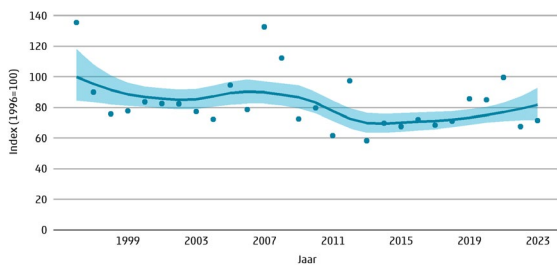

Figuur 8 Lange populatietrend konijn (1994-2023); Bron: NEM (Zoogdiervereniging, CBS), 2024

Bij het konijn is sprake van een neerwaartse trend in de beginjaren van de tellingen, waarna de populatie vanaf 2003 weer opkrabbelt. Deze daling weerspiegelt de effecten van de virusziekte RHD (soms ook afgekort als VHS), die in het begin van de jaren 90 voor het eerst in ons land werdesignaleerd. De situatie is na 2014 weer verslechterd. In de laatste 12 jaar zien we zelfs een sterke afname. In 2023 is de populatie om meer dan 80% bekrimpt ten opzichte van 1994 (figuur 8).

Eekhoorn

Trend lange periode: Matige Afname 0,9916 ($\pm 0,0038$) | Trend korte periode: Stabiel 1,0074 ($\pm 0,0103$)

Figuur 9 Lange populatietrend eekhoorn (1994-2023); Bron: NEM (Zoogdiervereniging, CBS), 2024

De populatie van de eekhoorn is over de periode 1996-2020 matig afgenomen. In de laatste periode zijn er vaker dan gemiddeld goede zaadjaren van eik en/of beuk geweest, zo ook in 2022 en 2023. Zorgwekkend is dat de eekhoorn niet voldoende te profiteren lijkt van deze mastjaren. De lange trend blijft onveranderd licht negatief, maar ook de licht positieve korte trend is dit jaar verslechterd en wordt nu nog maar als stabiele ontwikkeling geclassificeerd (figuur 9).

Tekst Saskia Ruth